with four horizons from the second half of the 14th–second half of the 18th century (Fig. 5) and the remains of masonry structure from the second half of the 18th century (Fig. 4) were unearthed. This last consisted of a 21 m long W foundation from a masonry two-storey house, the foundation's SW corner, and four interior wall foundations. The late 16th and mid-17th-century horizons consisted of layers from the unpaved and paved square, black soil layers from the second half of the 14–first half of the 16th century that contained contemporaneous pottery (Figs. 6, 7) and formed in shallow depressions in the old Nevėžis river valley, and alluvial deposits.

The ground's former surface in the excavated locations was reached at a depth of 1.54–2.6 m and consisted of the Nevėžis valley's reddish sandy loam with clay loam pockets and the old riverbed's grey alluvial sandy loam.

1 pav. Šurfas 2 Dvaro g. 21 iš ŠR. B. Dakanio nuotr.
Fig. 1. Test pit 2 at Dvaro St. 21, as seen from the NE.

Manvydas Vitkūnas,
Bronius Dakanis

Tyrinėjimai Kėdainiuose

2017 m. rugpjūčio–spalio mėnesiais atlikti archeologiniai tyrimai Kėdainiuose, šalia sklypų Dvaro g. 18, 21 ir Kranto 2-osios g. 11 (nuo Džiazo gatvės pusės).

Dvaro g. 18 ir 21, skirstomojo vidutinio slėgio dujotiekių iki sklypų ribų vietose žvalgomųjų tyrimų metu ištirti du 1,5x1 m dydžio šurfai (bendras 3 m^2 plotas). Taip pat žvalgytos tranšėjos, kastos dujotiekio įvadui, žvalgymų plotas – 5 m^2.

Šioje teritorijoje, Kėdainių senamiesčio V dalyje, lokalizuojama Kėdainių dvarvietė, kurios teritorija susiformavo XVI a. Greta 2017 m. vykdytų žvalgomųjų tyrimų, prie Dvaro g. 16, 19 ir J. Basanavičiaus g. 28 sklypų ribų, dujotiekio įvadų vietose, žvalgomuosius tyrimus 2017 m. atliko K. Duderis. Buvo ištirti 5 šurfai (bendras plotas – 5 m^2) bei atlikti žvalgymai apie 2,7 m^2 plote, fiksuoti XX a. kultūriniai sluoksniai. Ties sklypu Dvaro g. 16 fiksuotas apie 3 cm storio žvyro sluoksnelis, kurį, tyrėjo manymu, būtų galima sieti su 2007 m. A. Juknevičiaus tyrimų J. Basanavičiaus g. 24 sklype metu fiksuotu analogišku žvyro sluoksneliu (jį A. Juknevičius priskyrė XVII–XIX a. buvusiam dvarvietės kiemui). 2007 m. čia ištirta 10 įvairaus dydžio perkasų (bendras plotas – 137 m^2). Tyrimų metu fiksuotas 16–44 cm storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinis horizontas datuojamas XVII a., o viršutinis – XX a. I puse. Tyrėjo manymu, tirtoje vietoje XVII–XIX a. yra buvęs dvarvietės kiemas, o XX a. II pusėje – pradinės mokyklos kiemas (*ATL 2007 metais*, 2008, p. 251–253).

2017 m. vykdytų tyrinėjimų metu šurfe 1 (Dvaro g. 18), pilkos ir molingos žemės sluoksnyje, iki 85–92 cm gylyje rasta TSRS 1954 m. 20 kapeikų moneta ir XIX–XX a. buitinės keramikos šukių. Šurfe 2 (Dvaro g. 21) iki 55–78 cm gylio fiksuotas tamsai pilkos žemės su priemoliu sluoksnis (1 pav.), kuriame rasta daug XIX–

XX a. datuojamų radinių ir keletas pavienių ankstyvesnių archeologinių radinių: XVI–XVII a. dubeninio koklio fragmentas, XVIII–XIX a. geležinė šakutė, dvi neaiškaus datavimo (galimai XVII–XVIII a.) indų šukės – puodo sienelės fragmentas ir dubens dalis. Iki pat įžemio aptikta ir daug kitų, vėlyvų, radinių.

Žvalgomieji tyrimai, atlikti Dvaro ir Akacijų gatvių sankryžos aplinkoje, leidžia spėti, jog šiame areale turėtų būti Kėdainių buvusios dvaro sodybos kultūrinis sluoksnis.

Kranto 2-osios g. 11 sklypo paribyje, suprojektuotų didelio slėgio skirstomojo dujotiekio iki sklypo ribos Kranto 2-osios g. 11 vietoje (nuo Džiazo gatvės pusės) žvalgyta tiesiamo dujotiekio įvado atkarpa – 1,3 m^2 plotas. Sklype Kranto 2-ojoje g. 11 2016 m. buvo atlikti detalieji tyrimai (A. Juknevičius). Ištirtas 9x7 m planuoto užstatyti sklypo plotas (63 m^2), aptiktas 60–115 cm storio kultūrinis sluoksnis su 4 XVII–XX a. I pusės horizontais ir XIX a. pabaigos – XX a. I pusės sklypo užstatymo liekanomis.

Žvalgant žemės kasimo darbai vykdyti iki įžemio, pasiekto 1,32 m gylyje. Po apie 50 cm storio supiltinio smėlio ir skaldos sluoksniu aptiktas 60–65 cm storio kultūrinis sluoksnis su statybinėmis griuvenomis ir XVI/XVII–XX a. radiniais (2 pav.). Viršutiniame apie 20 cm storio kultūrinio sluoksnio horizonte (50–70 cm gylyje) rasta geležinė kalvio darbo vinis, XVII a. keraminės žvakidės dalis, dviejų neaiškios chronologijos koklių kaklų fragmentų, XVI–XIX a. buitinės keramikos šukių, XVI–XVII a. datuojamo stiklinio vaistų (?) buteliuko ir XIX a. manufaktūrinės gamybos stiklinės dalių, taip pat daug smulkių neaiškaus datavimo šukių, XIX–XX a. radinių.

Nuo 70 cm iki 1–1,1 m gylio fiksuotas kultūrinio sluoksnio horizontas, kuriame aptikta nedidelė kalvio darbo geležinė vinis, XVII–XIX a. buitinės keramikos šukių bei tokios

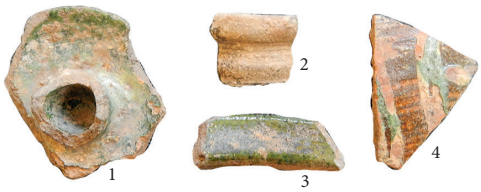

2 pav. Žvalgymų sklypo Kranto 2-oje g. 11 paribyje (nuo Džiazo gatvės pusės) radiniai: 1 – XVII a. žvakidės dalis; 2 – koklio kaklo fragmentas; 3 – puodo pakraštėlis; 4 – XVI a. II pusės – XVII a. I pusės ąsočio sienelės dalis. M. Vitkūno nuotr.

Fig. 2. Finds from the monitoring on the periphery of the plot at Kranto 2–oje St. 11 (from the Džiazo Street side): 1 –part of a 17th-century candlestick; 2 – a stove tile flange fragment; 3 – a pot rim; 4 – a pitcher wall fragment from the second half of the 16th–first half of the 17th century.

pačios gana plačios chronologijos lango stiklo šukė. Šis horizontas datuojamas XVII–XVIII a., o sluoksnyje aptiktos pavienės XIX a. keramikos šukės ir plytgaliai laikytini patekusiais į šį horizontą vėlesnių perkasimų metu (tikėtina, statant pastatą, kurio pamatas atkastas iškasus namo Kranto 2-osios g. 11 priestatui didelę duobę ties žvalgymų vieta, tik jau vidinėje sklypo pusėje). Nuo 1–1,32 m gylio iki įžemio radinių neaptikta, fiksuota tamsiai pilka žemė su priemoliu.

Šalia tyrimų vietos, iškastos duobės namo Kranto 2-osios g. 11 statomo priestato vietoje, paviršiuje rasta vario lydinio juostelė, primenanti juostinės apyrankės fragmentą, paveiktą oksidacijos. Tyrimų metu aptikti 33 archeologiniai radiniai perduoti LNM.

The Excavations in Kėdainiai

During a field evaluation at Dvaro St. 18 and Dvaro St. 21 in the city of Kėdainiai, two 1.5 x 1 m test pits (a total of 3 m^2) were excavated and a gas service line trench (5 m^2) was monitored. The test pits were excavated down

to natural soil at a depth of 55–78 cm (test pit 2, Dvaro St. 21) and 85–92 cm (test pit 1, Dvaro St. 18). A 20th-century cultural layer with isolated 16th/17th–19th-century finds was recorded in test pit 2 (Fig. 1).

A watching brief was conducted (1.3 m^2) on the periphery of the plot at Kranto 2–osios St. 11 (Džiazo Street side). A 60–65 cm thick cultural layer with construction rubble and 16th/17th–20th-century finds (Fig. 2) was discovered under a roughly 50 cm thick fill layer of sand and crushed stone. The earthwork went down to natural soil, which was reached at a depth of 1.32 m. It was determined that the cultural layer horizon recorded at a depth of 50–70 cm had formed in the 19th–first half of the 20th century and contained isolated 16th/17th–18th-century finds. A cultural layer horizon dating to the 17th–18th centuries was recorded from a depth of 70 cm to 1/1.1 m and contained isolated 19th-century potsherds and brick fragments, which are likely to have ended up there through later digging. No finds were discovered in the dark grey soil with clay loam recorded from a depth of 1–1.32 m down to natural soil.

KLAIPĖDA

Darius Balsas,
Rokas Kraniauskas

Atgimimo aikštė

2017 m. Klaipėdos mieste, Atgimimo aikštėje atlikti žvalgomieji tyrimai. 2014 m. Atgimimo aikštės centrinėje dalyje tirtos 3 perkasos (1–3), kurių bendras plotas 60 m^2. Perkasose aptikta suardytų XIX–XX a. pastatų liekanų bei fiksuoti XVII–XVIII a. archeologiniai sluoksniai, kurie sietini su Krūmamiesčio priemiesčiu (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 331–337). 2017 m. pratęsti 2014 m. tyrimai, papildomai ištirta viena 5x2 m dydžio perkasa aikštės P dalyje, siekiant aptikti buvusio ravelino šlaito ir griovio vietą, likusioje aikštės dalyje ištirti 5 2x2 m dydžio šurfai (bendrai ištirtas 30 m^2 plotas) (1 pav.).

Atgimimo aikštė yra istorinėje Klaipėdos miesto dalyje – Krūmamiesčio priemiestyje. Valdant Ordinui, palei dešinįjį Danės krantą driekėsi ganyklos ir pievos. XVI a. pabaigoje čia esančios žemės padovanotos miestui. XVII a. pradžios kartografiniuose Klaipėdos šaltiniuose čia žymimas vienas pagrindinių kelių, vedusių iš Klaipėdos į Š. Abipus kelio XVII a. pradžioje kūrėsi sodybos. XVII a. pabaigoje dešiniajame Dangės upės krante, priešais tiltą per upę supiltas bastionas, gynęs Š įvažiavimą į miestą (1:B pav.). Priešais bastioną iškastas griovys, kuris dalinai buvo užsemtas vandens. Kelias į Klaipėdą persikėlė už įtvirtinimų. Bastionas nulygintas XVIII a. II pusėje, po Septynerių metų karo, apleidus miesto fortifikacinius įrenginius. Pagrindiniai ikikarinio užstatymo akcentai pradėjo formuotis XIX a. I pusėje, o galutinai susiformavo po Didžiojo gaisro (1854 m.). Tyrimų vietoje buvo susiformavęs intensyvus užstatymas ir egzistavo gatvių tinklas, kurį sudarė Didžioji Biržos (*Große Börsenstraße*), Mažoji Biržos (*Kleine Börsenstraße*), Luizės (*LuisenStraße*, dabartinė Danės) ir Palangos (*Polangen Straße*, buvusi dabartinės Atgimimo aikštės PV dalyje) gatvės. Po II Pasaulinio karo išvalius likusius griuvėsius, ištiesintos ir sujungtos dabartinės Pilies ir H. Manto gatvės (buvusi Didžioji Biržos gatvė), panaikinta Mažoji Biržos gatvė, taip suformuota nauja erdvė. Dabartinį vaizdą Atgimimo aikštė įgavo 1981 m.

2017 m. tyrimų metu fiksuoti iki 3 m storio kultūriniai sluoksniai, datuojami XVII–XX a. Analogiški sluoksniai aptikti 2014 m.